

تبیین مولفه‌های سبک زندگی دینی در مجموعه‌های تلویزیونی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران (شبکه‌های ۱-۲-۳)

علی محمد موحدی متین^۱، دکتر سید محمد دادگران^۲، دکتر محمدرضا رسولی^۳

چکیده

هدف از مطالعه حاضر تبیین مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران است. جامعه آماری در بخش کیفی شامل صاحب نظران و کارشناسان حوزه سبک زندگی و رسانه شامل اساتید دانشگاه، حوزه، مدیران و مسئولان رسانه ملی می باشد و در بخش کمی نیز جامعه آماری شامل کلیه سریالهای پخش شده در ماه رمضان سال ۱۳۹۷ از شبکه‌های یک، دو و سه است. یافته‌های کیفی پژوهش مبین آن است که نوع پوشش، دین‌باوری، ارتباطات اخلاقی اسلامی، خویشن‌داری، کمک به دیگران، توجه به ارزشهای اقتصادی همراه با گذشت و کمک به دیگران، بخشش، صداقت، تعاون، آثار اعمال، توسل به ائمه، توکل به خدا، امید، خانواده، صلح، رحمت، تکریم ایتم، تقواگرایی، اعتدال و میانه‌روی، پایبندی به ارزشهای اخلاقی مولفه‌هایی از سبک زندگی دینی هستند که در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. یافته‌های کمی نیز نشان داد که لباس و پوشش، خوردن و آشامیدن، مسکن و امکانات زندگی و خواب و بیداری بالاترین درصد فراوانی را در میان مولفه‌های تعامل انسان با خود در سبک زندگی دینی دارا می‌باشند.

واژگان کلیدی: تلویزیون، رسانه ملی، سبک زندگی، سریالهای خانوادگی، ماه رمضان.

^۱ دانشجوی دکترای رشته فرهنگ و ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، تهران،
oufogh57@gmail.com (نویسنده مسئول)

^۲ استاد گروه علوم ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، دانشگاه آزاد اسلام ی واحد تهران مرکزی، تهران، جمهوری
اسلامی ایران .

Mohamad_dadgaran@yahoo.com

^۳ استاد گروه علوم ارتباطات، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، دانشگاه آزاد اسلام ی واحد تهران مرکزی، تهران، جمهوری
اسلامی ایران .
Moh.rasouli@iauctb.ac.ir

مقدمه

در عصر ارتباطات و فناوری، تلویزیون به منزله رسانه‌ای فراگیر در اجتماع، توانمندی گسترده‌ای دارد. این رسانه می‌تواند زمینه سازی مناسبی برای تقویت یا تضعیف ارزشهای مخاطبین فراهم آورد. همچنین وسایل ارتباط جمعی، موجب نزدیکی سلیقه‌ها، خواست‌ها، انتظارات تمامی ساکنان یک جامعه شده و جوامع را از عصر محدوده‌های جدا خارج می‌گردانند. ورود وسایل ارتباط جمعی به جامعه، خرده فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های خاص و مجزا را ناپدید کرده و به نوعی تشابه میان تمامی ساکنان یک جامعه بوجود می‌آورد. به طوری که مردم آن جامعه از سبک زندگی، علایق و خواسته‌هایی که رسانه‌های جمعی ارائه می‌دهند، پیروی می‌کنند (ساروخانی، ۱۳۸۵: ۸۳) در ماه رمضان هر خانواده ایرانی پس از فراغت از کار روزانه پای تلویزیون می‌نشیند تا خستگی فکری و جسمانی را از تن به در کند. در میان برنامه‌های تلویزیون، سریال‌ها، به ویژه از نوع ایرانی آن مهم‌ترین برنامه تفریحی - سرگرمی است که بعضاً بینندگان زیادی را به خود جذب می‌کنند. بسیاری از خانواده‌ها هر شب بخشی از وقت خود را به دیدن سریال‌هایی که غالباً تولیدات داخلی هستند - می‌گذرانند و ماجرای داستانی شب گذشته را دنبال می‌کنند. اما این تمام ماجرا نیست، تلویزیون علاوه بر کارکرد تفریحی و سرگرمی که دارد بطور غیر مستقیم به آموزش نیز می‌پردازد بدون اینکه با مقاومت مخاطب مواجه شود. مثلاً موسیقی، مکالمات، لباس، حرکات، صحنه، چیدمان دکور، استفاده هنرمندانه از نمادها و... به انتقال ارزش‌ها باورها و در نهایت می‌تواند به ترویج نوعی سبک زندگی منتهی شود.

در گذشته زندگی دینی به حوزه عملکرد فردی محدود می‌شد، اگر کسی آلوده به گناهان کبیره نمی‌شد و به واجبات دینی عمل می‌کرد و ترجیحاً به دستورات مستحبی دین عمل می‌کرد وی را فردی متشرع و نوع زندگی او را مطابق با دین قلمداد می‌کردند، اما با ظهور انقلاب اسلامی و بازتعریف دین توسط رهبران و متفکران انقلاب، دین محصور در قبرستان‌ها، خانه‌ها و کنج مساجد نماند، بلکه عرصه‌های فردی و خانوادگی را درنوردید و پا به عرصه‌های اجتماعی-سیاسی جامعه و حتی بین الملل گذاشت. اما این سبک زندگی (با همه افت و خیز آن) در دهه‌های اخیر مورد حمله گسترده بیگانگان قرار گرفته. تایید این مدعا، گسترش فضای مجازی (حقیقی) مهندسی و مدیریت شده خارج از مرزها، شبکه‌های ماهواره‌ای فارسی زبان، تغییر ذائقه فکری، فرهنگی، تغذیه‌ای، دکوراسیون منازل، رواج موسیقی‌های پاپ و... است. نقطه مقابل این حمله می‌تواند تاکید بر فرهنگ بومی خویش و تلاش برای به تصویر کشیدن جذابیت‌های آن باشد (طغیانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۸). در این راستا، اگر رسانه‌های عمومی جامعه اسلامی به عنوان یکی از گذرگاه‌های مهم تبلیغ و ترویج الگوهای رفتاری، قصد داشته باشند برای انسان امروز، الگویی از سبک زندگی دینی ترسیم کنند و آن را در سطحی فراگیر نهادینه سازند، باید بکوشند با تصرف حس زیبایی شناسی مخاطب، سازگاری آموزه‌های اصیل دینی و الگوهای رفتاری برآمده از این آموزه‌ها را با فطرت انسانی تبیین و آشکار کنند (رضوی زاده، ۱۳۸۵: ۷۸).

سبک زندگی دینی به عنوان مهمترین دستاورد یک حکومت دینی است و انتظار می‌رود بعد از استقرار نظام سیاسی مطلوب خود، به تشکیل و تثبیت این نوع نگاه به زندگی بپردازد. بدان معنا که یک نظام سیاسی مبتنی بر نگاه دینی موفق به ایجاد و نهادینه کردن نوعی از زندگی در جامعه باشد که برخاسته از متن دین از یک سو و امکان زیست در جهانی که آکنده از ایسم‌هایی که هر کدام مدعی نوعی از زندگی هستند، از دیگر سو باشد. شیوه‌ای از زندگی که مبانی خود را از متون دین استخراج کرده و توانایی تطبیق موضوعات روز با اصول خود (قدرت اجتهاد) را داشته باشد (شریفی، ۱۳۹۲: ۳۵). تلویزیون این ظرفیت را دارد تا با تولید سریال‌هایی که رنگ و بوی زندگی دینی دارند در برابر سبک‌های زندگی‌ای که تلاش در شکستن هنجارهای مستحکم این مرز و بوم دارند ایفای نقش و مسئولیت کند. معمولاً ماههای مبارک رمضان بخاطر ویژگی معنوی آن از یک سو و روزه داری مردم و آمادگی بیشتر آنان برای پذیرش آموزه‌های دینی فرصت مناسبی برای به تصویر کشیدن سبک زندگی دینی

در قالب های داستانی جذاب می باشد. با توجه به اهمیت اشاعه سبک زندگی دینی در میان اعضای جامعه از طریق تبلور آن در برنامه های رسانه ملی، تحقیق پیش رو تلاش نموده است تا مولفه های سبک زندگی دینی را با مبنا قرار دادن کتاب مفاتیح الحیات آیت الله جوادی آملی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار دهد. در واقع پرسش اصلی پژوهش حاضر آن است که مولفه های سبک زندگی ارائه شده در سریال های خانوادگی ماه رمضان سال ۹۷ تا چه حد بر شاخص های مطرح شده در کتاب مفاتیح الحیات آیت الله جوادی آملی منطبق هستند؟

۱. پیشینه پژوهش

- گلی (۱۳۹۶) به بررسی مقایسه ای میزان تاثیر رادیو و تلویزیون بر سبک زندگی دینی در شهرهای مشهد و نیشابور پرداختند. براساس نتایج حاصل از آنالیز واریانس و تفاوت میانگین، تمایز فاحشی بین مردان و زنان از این جهت وجود ندارد؛ همچنین در افراد تحصیل کرده میزان اثرپذیری از رسانه در موضوع سبک زندگی دینی پایین تر از افراد با سطح تحصیلات پایین تر می باشد. در نهایت مقایسه ای میان میزان موثر بودن برنامه های رسانه ملی در کلان شهر مشهد و شهرستان نیشابور انجام گرفت؛ که بیانگر آنست که در شهرستان نیشابور، مخاطب رسانه، اثرپذیری بالاتری نشان می دهد.
- فتحي و جعفری (۱۳۹۶) به مطالعه رابطه مصرف رسانه ای با تغییر سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد واحد اردبیل مبادرت نمودند. نتایج این تحقیق نشان داد که بین نوع رسانه و سبک زندگی رابطه معناداری وجود دارد، به گونه ای که تغییرات سبک زندگی در دانشجویانی که غالبا از ماهواره استفاده می کنند بیشتر و در بین دانشجویانی که غالبا از اینترنت استفاده می کنند کمتر است. به عبارت دیگر مصرف ماهواره بیشترین تغییر را در سبک زندگی دانشجویان ایجاد کرده است.
- مهرانیان و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی ارتباط بین میزان مصرف رسانه (تعاملی و غیرتعاملی) و رابطه آن با سبک زندگی، سازگاری اجتماعی و هویت اجتماعی کارکنان ادارات دولتی شهر همدان پرداختند. با توجه به یافته ها، بین میزان مصرف رسانه ای (تعاملی و غیرتعاملی) با سبک زندگی، هویت اجتماعی و سازگاری اجتماعی کارکنان ادارات دولتی شهر همدان رابطه وجود دارد. بین سبک زندگی با مصرف رسانه ای (تعاملی و غیرتعاملی) کارکنان ادارات دولتی شهر همدان رابطه ی معناداری وجود ندارد.
- اکبری و لطفی خاچکی (۱۳۹۷) به تحلیل نشانه شناختی آگهی های بازرگانی تلویزیون جمهوری اسلامی ایران از منظر سبک زندگی پرداختند. یافته ها نشان می دهد مهم ترین ارزش های فرهنگی و نشانه های معنایی نهفته در این تبلیغات شامل تلقی کالا به مثابه یک آرزو، مصرف کالا به مثابه رخداد یک معجزه، منزلت بخشی به کالا، اثرگذاری غیرواقعی کالا و برساختن نقش های جنسیتی هستند.
- شعبانی و همکاران (۱۳۹۸) به تبیین مولفه امید در سبک زندگی دینی و نقش رسانه دیداری تلویزیون در گسترش امیدآفرینی دینی پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق، بیانگر وجود مشکلات فراوان در مسیر تحقق تعامل مطروحه و فاصله بین وضع موجود با وضع مطلوب است که رفع و حل آن نیازمند برنامه ریزی دقیق، خلاقیت و نوآوری، بازمهندسی جدول پخش (کنداکتور)، به کارگیری مدیران رسانه ای آشنا با دین شناسی، بومی سازی رسانه مدرن، تغییر در نگرش، تولید پیام از محتوا و... است.
- حسن زاده (۱۳۹۹) به مطالعه امیدبخش ترین آیات قرآن و نقش و تاثیر آن در سبک زندگی اسلامی پرداخت. نتایج تحقیق نشان می دهد که بر اساس آموزه های دینی امیدواری نقش اصلی و اساسی در زندگی انسان دارد و سبک زندگی یک فرد مسلمان باید بر پایه امید بنانهاده شود.

- عرب‌کنگان (۱۳۹۹) به بررسی تاثیر سبک زندگی قرآنی در تمدن سازی نوین اسلامی از منظر آیات و روایات مبادرت نمود. در این پژوهش، محقق با بررسی تاثیر شاخصهای سبک زندگی قرآنی بر مولفه های تمدن سازی بدین نتیجه رسیده است که سبک زندگی قرآنی، مقدمه ای برای تشکیل تمدن نوین اسلامی و بخش حقیقی و رکن اصلی تمدن اسلامی می باشد و در واقع، تمدن سازی نوین اسلامی از رهگذر اتخاذ سبک زندگی قرآنی، در ساحت زندگی فردی و اجتماعی میسر است.
- ترابی (۱۳۹۹) به مطالعه سبک زندگی اسلامی و رضایت از زندگی در زنان شاغل و خانه‌دار پرداخت. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که میانگین رتبه ابعاد سبک زندگی اسلامی زنان شاغل به جز در سه مورد (مالی- تفکر و علم- و امنیت) از زنان خانه‌دار بیشتر است، یعنی در ابعاد (اجتماعی- باورها- عبادی و اخلاقی و خانواده و سلامت و زمان‌شناسی) زنان شاغل نمره بالاتری دارند. همچنین مشخص شد که در مقوله رضایت از زندگی تفاوت آماری معناداری میان زنان شاغل و خانه‌دار وجود ندارد.
- حسینیان و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی تقابل فرهنگی و دینی محتوای برنامه های غذایی ماهواره ای با اصول سبک زندگی تغذیه ای ایرانی-اسلامی مبادرت نمودند. در این مطالعه برنامه "بفرمایید شام" شبکه "من و تو" به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفته است. یافته ها نشان داد محتوای ارائه شده در برنامه های غذایی ماهواره‌ای در تقابل و مغایرت با اصول سبک زندگی ایرانی- اسلامی است. از موارد یافت‌شده می‌توان به "حذف، مخالفت یا بی‌اعتنایی به مفاهیم مذهبی"، "تغذیه ناسالم"، "سرو غیرایرانی غذا"، "اسراف"، "تجمل‌گرایی"، "لذت‌گرایی" و "فرهنگ فردگرایی" اشاره داشت.

۲. چارچوب نظری تحقیق

۲-۱. سبک زندگی

در ادبیات جامعه‌شناسی، از مفهوم «سبک زندگی» دو برداشت و دو گونه مفهوم‌سازی متفاوت به عمل آمده است. در فرمول‌بندی نخست- که سابقه آن به دهه‌ی ۱۹۲۰ بازمی‌گردد- سبک زندگی، معرف ثروت و موقعیت اجتماعی افراد و غالباً به عنوان شاخصی برای تعیین طبقه‌ی اجتماعی به کار رفته است. در فرمول بندی دوم، سبک زندگی نه راهی برای تعیین طبقه اجتماعی، بلکه شکل اجتماعی نوینی دانسته می‌شود که تنها در متن تغییرات فرهنگی مدرنیته و رشد فرهنگ مصرف‌گرایی معنا می‌یابد. در این معنا سبک زندگی راهی است برای تعریف ارزش‌ها و نگرش‌ها و رفتارهای افراد که اهمیت آن برای تحلیل‌های اجتماعی روز به روز افزایش می‌یابد. اهمیت و رواج فزاینده سبک زندگی در علوم اجتماعی، ظاهراً ناشی از این واقعیت است که سنخ‌شناسی‌های موجود نمی‌توانند تنوع و گوناگونی دنیای اجتماعی را توضیح دهند (گیدنز، ۱۹۹۴، به نقل از ابادری و چاوشیان، ۱۳۸۱).

در سالیان اخیر بدون سبک زندگی، یعنی بدون چهارچوب‌های مشخصی که شباهت‌ها و تفاوت‌ها را آشکار می‌سازد، افراد یک جامعه امکان برقراری ارتباطی معنادار و پایدار میان خود را نخواهند داشت. کلیدی‌ترین ویژگی این جامعه را باید در افزایش درجه انتخاب در مصرف کالا و خدمات به حساب آورد. در چنین جامعه‌ای، مصرف‌کننده به عنوان یک موجود اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که با مصرف کالا در فرایند تعامل اجتماعی قرار می‌گیرد. در چنین مسیری، جامعه طبقاتی به جامعه توده‌ای تبدیل می‌شود؛ جامعه‌ای که در آن خود، به کالایی^۲ تبدیل شده و فرد با کالاها هم‌نوا و منطبق می‌شود. نظریه‌های اجتماعی در رویکردهای اخیر، بیشتر به روش‌هایی توجه دارد که از رهگذر آن‌ها زبان مخصوص صور و سبک‌های منزلت به تصویب می‌رسد،

¹ Giddens

² Commodity Self

زیرا در حال حاضر به تبعیت از ماکس وبر^۱، تمایزی سنتی بین طبقه و منزلت وجود دارد که بیانگر توجه به تفاوت‌های اجتماعی ناشی از روش‌های مصرف به جای روش‌های تولید است (کرایب^۲، ۱۳۹۵ ص ۲۲۶).

۲-۲. سبک زندگی دینی

سبک زندگی از دیدگاه اسلام، به مجموعه‌ای از موضوعات مورد قبول اسلام در عرصه زندگی اشاره دارد که براساس آن، معیار رفتار ما باید مبتنی بر اسلام و آموزه‌های اسلامی باشد. خدا محوری و حاکمیت ارزش‌های اسلامی در زندگی از مهمترین معیارهای سبک زندگی مورد تأیید اسلام است؛ در واقع، در این سبک زندگی، زندگی فردی و اجتماعی افراد باید مبتنی بر اسلام و رهنمودهای قرآنی باشد. اسلام با احکام جاودانه خود، سبکی آرمانی و در عین حال، واقع‌گرایانه را پیشنهاد نموده است که مبتنی بر نگرشی متعالی به هستی و انسان است و آدمی را موجودی مسئول و مختار می‌داند که سرنوشت او به دست خودش رقم می‌خورد. در این سبک زندگی، غایت آموزه‌های دینی رهایی از سبک زندگی غیر اسلامی و رسیدن به حیات طیبه می‌باشد که ایمان و عمل صالح، ملاک و معیار اساسی سبک زندگی اسلامی و دستیابی به حیات طیبه است. در این سبک از زندگی، انسان به طور طبیعی مدلی را که بیشترین هماهنگی را برای دستیابی به قرب الهی داراست، در زندگی فردی و اجتماعی خود مطلوب می‌داند و تقرب به خدا و لقاء الله را هدف نهایی خود می‌بیند؛ از این رو، همه شئون زندگی خود را از نماز و عبادت تا کسب و کار، تحصیل، تفریح، معاشرت، بهداشت، خوراک، معماری، هنر، سخن گفتن، تولید، مصرف، آراستگی ظاهری و امثال آن را در مسیر این هدف قرار می‌دهد (افشانی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۴).

۲-۳. نظام‌واره فکری آیت الله جوادی آملی درباره سبک زندگی

فرآیند سبک زندگی دینی و راهبردهای دینی و نیز مولفه‌های سبک زندگی دینی با توجه به رویکرد آیت الله جوادی در سه ساحت جهان‌دانی، جهان‌داری و جهان‌آرایی شکل می‌گیرد. ایشان با توجه به بنیان‌های معرفتی اسلام، شناخت جهان و قوانین حاکم بر آن را زمینه ساز شناخت خداوند برای مدیریت جامعه انسانی، در تمامی سطوح آن دانسته، جهان‌داری و شناخت مدیریت جهانی را مقدمه‌ای برای پیراستگی و آراستگی جهان بیرون و نهایتاً جهان بیرون می‌شمارند. در حقیقت همه این مراحل، اعم از جهان‌دانی، جهان‌داری و جهان‌آرایی، مقدمه‌ای است برای هنرمندی انسان در عرصه قوس صعود و باریابی او به بارگاه ربوبی. ایشان اصول مدیریت انسان را در حوزه سبک زندگی در ضمن پانزده اصل و در مقدمه کتاب مفاتیح الحیات آورده اند و به طور فهرست وار به اهم مسائل آن می‌پردازند (جوادی آملی، ۱۳۹۱، صص ۶۱-۴۱):

اصل یکم: تمدن جامعه انسانی در آیینه تدین او ظهور دارد و هورا هر گونه برانزندی او در گرو استقرار در مقطع چهارم از اسفار چهارگانه سالکان الهی است. چهارمین میدان مهاجرت از اسفار اربعه، سفر از خلق به سوی خلق با حق است. چنین مسافری همواره با حق همراه بوده و از منظر حق، جهان جماد و نبات و حیوان و انسان و فرشته را می‌نگرد و در قلمرو هر یک حکم مناسب دارد. جامعه حق مدار، هیچ موجودی را بدون روح حاکم بر آن یعنی حقیقت که ظهور حق مطلق است بررسی نمی‌کند

³ Max webr

⁴ Craib

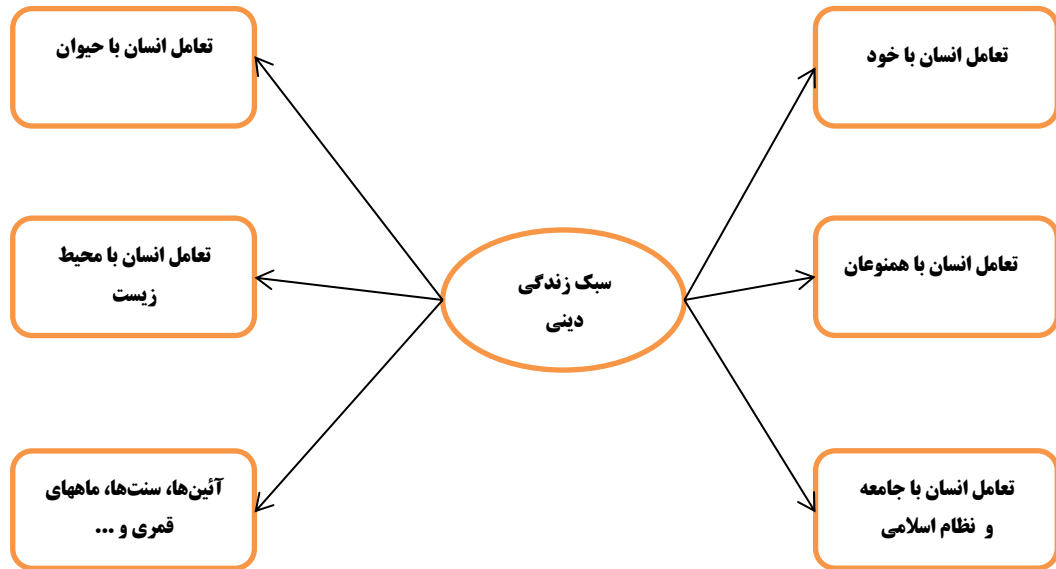
و هنگام تدوین قانون، اجرای قانون و تطبیق عملکرد مجریان برابر قانون مدون یعنی قضا و داوری، قالب هر چیزی را با قلب تپنده آن یعنی حقیقت یاد شده ملاحظه می کند. آیت الله جوادی آملی در اصل دوم خود به این نکته اشاره دارد که سبک زندگی دینی بر مدار حق جریان دارد و منظور ایشان از نگارش چنین کتابی، توجه به مقوله حق مداری در همه شئون زندگی انسان مؤمن است. آیت الله جوادی در اصل سوم به این مسأله توجه دارند که انسان متدین بر اساس حق، مدار أسفار اربعه را طی می کند؛ از این رو در عرصه حضور در حضرت ناسوت و پرداختن به مواد محسوس در نظام زندگی قبل از مرگ، همه شئون زندگی خویش را بر اساس حق چیده است. بر اساس اصلا چهارم، مسافران سفر چهارم در عرصه حضرت ناسوت در همه شئون خود (ره توشه، راحله، صراط، همراه، راهنما، مقصد و مقصود) از حق بهره می برند؛ از این رو در تشخیص حق از باطل، صدق از کذب و الهام از اوهام درست عمل خواهند کرد و سبک زندگی شان رنگ و بوی دینی پیدا خواهد کرد. در اصول پنجم تا هفتم، ایشان به این مطلب اشاره می کنند که کسی حق دارد برای اشیاء قانون وضع کند که جای حقیقی آنها را در نظام احسن بداند. در اصل هشتم، آیت الله جوادی با اشاره به اینکه دین با بیان کلیات مورد نیاز انسان برای زندگی از گفتار و کردار و عقاید، مبانی جامع هستی شناسی و معرفت شناختی برای درک بهتر حیات را به انسان داده تا در ضمن آن، اصول کلی هر کسی در هر عصری و در هر سرزمینی سبک، سیره و شیوه زندگی خود را برگزیند؛ در حالی که هیچ کدام از آنها از زیر چتر دین خارج نشده باشند. در اصل نهم نیز با بیان اینکه راز ماندگاری اسلام در داشتن منابع غنی است، به تشویق دین به استنباط احکام شرعی از این منابع اشاره داشته، از دو طریق اجتهاد مرسوم و غیر مرسوم از منابع دینی یاد می کند که مکمل یکدیگرند. اصل دهم را می توان عرصه شخصی ترین تجربه سبک زیستن برای انسان در مقام هبوط به عرصه ناسوت دانست. انسان ها در این سفر، هر کدام حظی خاص را درک کرده، از قدرت ایمان خود بهره مند می شوند و چه بسا همه آنچه به یک نفر دادند را به دیگری ندهند؛ چونان که سلمان و اباذر هر دو در مقام «مناهل البیت» وقوف داشتند؛ اما هر یک درجاتی از ایمان را طی کرده بودند. در اصل یازدهم به ضرورت توجه به حکمت نظری و عملی پرداخته و بود و نبود را که در حوزه جهان دانی است با بایدها و نبایدها در حوزه جهان داری تلفیق می نماید. اصل دوازدهم به بعضی از گزاره های هستی شناسی انسان مؤمن اشاره کرده، به این نکته توجه می دهد که خدا جهان را مسخر انسان قرار داد تا او جهان را با کمک علم اداره کند. این اصول هستی شناسانه به صورت غیر مستقیم بر سبک زندگی فرد مؤمن تأثیر دارد. اصل سیزدهم نگاه اساسی و ممیز هستی شناسی دینی بر هستی شناسی مادی است، همه دنیا و کائنات از حظ زندگی بهره مندند و دارای تعلق مخصوص به خویش نیز می باشند و این تنها انسان نیست که زنده است و از حق حیات بهره دارد. طبق اصل چهاردهم، سبک زندگی معنوی بر خلاف سبک زندگی مادی بر قناعت و تولید بنا شده است و مصرف زدگی هیچ نشانه شخصیتی برای انسان در حیات خدامحور نخواهد بود. در این سبک از حیات، انسان از وابستگی فکری، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی می پرهیزد و سطح ظاهری زندگی خود را نیز از تعلقات دنیا و وابستگی به غرب و شرق دور نگه می دارد. اصل پانزدهم به معنای مختار بودن ما در سبک زندگی اشاره دارد. سبک زندگی در تعریف مختارانه به نگرش ها و ارزش ها و رفتارهای برخاسته از آنها اشاره دارد. ایشان در این اصل به جهان دانی، جهانداری و جهان آراییی اشاره فرموده، پیوستگی شکل زیستن را با نظام هماهنگ عالم، در نظر دارد.

۴-۲. تبیین مولفه های سبک زندگی بر اساس کتاب مفاتیح الحیات آیت الله جوادی آملی

در پژوهش حاضر، برای تبیین مولفه های سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران، کتاب مفاتیح الحیات اثر آیت الله جوادی آملی مد نظر قرار گرفته است. فرآیند سبک زندگی دینی و راهبردهای دینی و نیز مولفه های سبک زندگی دینی با توجه به رویکرد آیت الله جوادی آملی در سه ساحت جهان دانی، جهان داری و جهان آراییی شکل می گیرد. ایشان با توجه به بنیان های معرفتی اسلام، شناخت جهان و قوانین حاکم بر آن را زمینه ساز شناخت

او برای مدیریت جامعه انسانی، در تمامی سطوح آن دانسته، جهان‌داری و شناخت مدیریت جهانی را مقدمه‌ای برای پیراستگی و آراستگی جهان درون و نهایتاً جهان بیرون می‌شمارند. در حقیقت همه این مراحل، اعم از جهان‌دانی، جهان‌داری و جهان‌آرایی، مقدمه‌ای است برای هنرمندی انسان در عرصه قوس صعود و باریابی او به درگاه ربوبی. ایشان اصول مدیریت انسان را در حوزه سبک زندگی در ضمن پانزده اصل و در مقدمه کتاب مفاتیح‌الحیات آورده‌اند و به طور فهرست‌وار به اهم مسائل آن می‌پردازند. مفاتیح‌الحیات، کتابی حدیثی درباره سبک زندگی اسلامی، اثر جمعی از نویسندگان حوزه علمیه قم با نظارت آیت الله عبدالله جوادی آملی است. محققان برای تالیف این اثر، با بررسی بیش از شش هزار روایت، کوشیده‌اند احادیث را به صورت کاربردی برای استفاده عموم مردم و برای معنا بخشی به زندگی انسانی و تصویر سبک زندگی اسلامی در ابعاد مختلف اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در این کتاب بگنجانند. مفاتیح‌الحیات ۵ بخش و یک خاتمه دارد؛ بخش اول، تعامل انسان با خود است. برخی فصل‌های این بخش: تفکر، یادگیری، حفظ تن، نظافت، خوردن، لباس، آراستگی، مسکن، مسافرت، خواب، تفریح ورزش و... است. بر اساس بخش اول این کتاب تعامل انسان با خود مورد توجه قرار گرفته است. در این بخش به آبادانی زمین توسط انسان اشاره شده است. همچنین به اهمیت تفکر و تدبیر در بیان امامان شیعه پرداخته شده است. برای نمونه عبادت واقعی، تفکر در کار خداوند دانسته شده است. در ادامه به بحث اجتناب از تکلف و دشواری اشاره شده است که بر اساس آن روایاتی نقل می‌شود که متکلفان مورد بی‌مهری پیامبر اسلام قرار می‌گیرند و به سختی نکوهش می‌شوند. بخش دوم، تعامل انسان با هموعان است که شامل فصل‌های خویشاوندان، مسلمانان، بیگانگان، مستضعفان، دشمنان، شهروندان و... است. بخش سوم، تعامل مردم و نظام اسلامی است که شامل: نظام سیاسی، نظام اجتماعی، شهرداری، امور اقتصادی و... است. بخش چهارم، تعامل انسان با حیوان است که شامل نگهداری حیوان، بهره‌گیری از حیوان، حقوق حیوان و... است. بخش پنجم، تعامل انسان با محیط زیست است که شامل محیط زیست، خاک، درختکاری، فضای سبز، باد و باران، دریاها، راه‌ها، مواد سوختی، گردشگری و... است. بخش ششم نیز شامل کارها در روزهای ماه قمری، سنت‌ها و... است. این بخش از کتاب حاوی مباحثی چون آئین نوروز، یلدا و چهارشنبه سوری است. همچنین در این خاتمه مباحثی در مورد استخاره و تفأل عنوان گردیده است.

بنابراین با توجه به مباحث مطرح شده در کتاب مفاتیح‌الحیات، تعامل انسان با خود، هموعان، مردم و نظام اسلامی حیوانات و خلقت زیست محیطی و آئین‌ها؛ سنت‌ها، ماههای قمری و... شش محور اصلی سبک زندگی دینی هستند که در پژوهش پیش رو به عنوان مولفه‌های سبک زندگی دینی مورد مطالعه قرار گرفتند که در قالب نمودار شماره ۱ ارائه شده است:

منبع (طراحی توسط نویسنده)

نمودار شماره ۱ مدل تبیین نظری پژوهش

۳. اهداف پژوهش

1-3. هدف اصلی

تبیین مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان سال ۹۷ در سیمای جمهوری اسلامی ایران

2-3. اهداف فرعی بخش کیفی

- ۱- شناسایی مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی
- ۲- شناخت نحوه تبعیت الگوهای برنامه‌سازی تلویزیون از سبک زندگی دینی
- ۳- شناسایی نقش پژوهش و پشتوانه تحقیقاتی در انعکاس سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی
- ۴- شناخت نحوه اثرگذاری تعامل و گفتگوی بین‌مدیران و برنامه‌سازان در خصوص نحوه انعکاس مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان بر جذابیت و کیفیت این سریال‌ها

3-3. اهداف فرعی بخش کمی

- تبیین نحوه بازنمایی تعامل انسان با خود در سریال‌های ماه رمضان سال ۹۷
- تبیین نحوه بازنمایی تعامل انسان با هموعان در سریال‌های ماه رمضان سال ۹۷
- ۱- تبیین نحوه بازنمایی تعامل انسان با جامعه و نظام اسلامی در سریال‌های ماه رمضان ۹۷
- ۲- تبیین نحوه بازنمایی تعامل انسان با حیوانات در سریال‌های ماه رمضان ۹۷
- ۳- تبیین نحوه بازنمایی تعامل انسان با محیط زیست در سریال‌های ماه رمضان ۹۷

۴- تبیین نحوه بازنمایی آئین‌ها؛ سنت‌ها، ماه‌های قمری و... در سریال‌های ماه رمضان ۹۷

۴. روش پژوهش

با توجه به اینکه که تحقیق حاضر به دنبال تبیین مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران است، لذا روش تحقیق شامل ترکیبی از روش‌های کیفی و کمی به ترتیب مشتمل بر تحلیل مضمون ۱ و تحلیل محتوای کمی ۲ است. از آنجائیکه این تحقیق در یک سازمان واقعی، عینی و زنده صورت گرفته است و از نتایج آن می‌توان به طور علمی استفاده کرد، از حیث هدف، یک تحقیق کاربردی نیز به شمار می‌آید.

در این تحقیق، با توجه به موضوع پژوهش و به منظور دستیابی به پاسخ‌های عمیق از روش تحقیق ترکیبی استفاده شده است که مشتمل بر روش‌های کیفی بر اساس تکنیک تحلیل مضمون و کمی مبتنی بر تحلیل محتوا است. در این راستا، به منظور شناسایی مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی، نحوه تبعیت الگوهای برنامه‌سازی تلویزیون، نقش پژوهش و پشتوانه تحقیقاتی در انعکاس سبک زندگی دینی و همچنین شناسایی نحوه اثرگذاری تعامل و گفتگوی بین مدیران و برنامه‌سازان در خصوص نحوه انعکاس مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان بر جذابیت و کیفیت این سریال‌ها در این زمینه ابتدا با استفاده از روش کیفی مبتنی بر مصاحبه با کارشناسان، عوامل اثرگذار جمع‌آوری و سپس در قالب رویکرد کمی مبتنی بر تکنیک تحلیل محتوا، نحوه بازنمایی مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های ماه رمضان شناسایی و در نهایت یافته‌های کیفی و کمی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند.

1-4. جامعه آماری و نمونه

جامعه آماری این تحقیق در بخش کیفی شامل صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه سبک زندگی و رسانه شامل اساتید دانشگاه، حوزه، مدیران و مسئولان رسانه ملی است که در نهایت پس از مصاحبه با ۹ نفر اشباع نظری حاصل شده است. علاوه بر این، جامعه آماری مربوط به بخش کمی شامل کلیه سریال‌های پخش شده در ماه رمضان سال ۱۳۹۷ از شبکه‌های یک، دو و سه تحت عناوین سر دلبران، بچه مهندس و رهایم نکن می‌باشد که تعداد آن برابر با ۹۰ قسمت است. در این بخش، کلیه سریال‌های تلویزیونی پخش شده در ماه رمضان از شبکه‌های یک تا سه (۹۰ قسمت) مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است.

2-4. ابزار جمع‌آوری داده‌ها

برای جمع‌آوری داده‌ها در تحقیق حاضر در بخش کیفی و در راستای بهره‌گیری از نظرات و دیدگاه‌های اساتید و کارشناسان از مصاحبه عمیق استفاده شده است. علاوه بر این، در بخش کمی از روش تحلیل محتوای سریال‌های تلویزیونی استفاده شده است که در این راستا از پرسشنامه معکوس شامل مقولات و زیر مقوله‌ها به منظور اندازه‌گیری مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریال‌های خانوادگی ماه رمضان سال ۱۳۹۷ سیمای جمهوری اسلامی ایران استفاده شده است.

3-4. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر، برای تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها، از تکنیک تحلیل مضمون ۳ استفاده شده است؛ تحلیل مضمون روشی برای تعیین، تحلیل و بیان الگوهای موجود درون داده‌ها است. این روش در حداقل خود داده‌ها را سازماندهی و

¹ Thematic Analysis

² Quantitative Content Analysis

³ Thematic Analysis

در قالب جزئیات توصیف می‌کند. اما می‌تواند از این فراتر رفته و جنبه‌های مختلف موضوع پژوهش را تفسیر کند (استملر^۱، ۲۰۱۵). علاوه بر این، به منظور به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از نرم‌افزار آماری SPSS 25 و آزمون خی دو^۲ یک متغیره استفاده شده است. دلیل استفاده از آزمون خی دو این بوده است که سنجش سنجش متغیرها اسمی بوده و به منظور بررسی وجود تفاوت معنادار بین مولفه‌های آنها، آزمون خی دو یک روش آماری مناسب به شمار می‌آید (دملر و همکاران^۳، ۲۰۱۵).

۵. یافته‌های پژوهش

1-5. یافته‌های کیفی

در این بخش مصاحبه‌های انجام شده با صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه سبک زندگی و رسانه شامل اساتید دانشگاه، حوزه، مدیران و مسئولان رسانه ملی، با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد تحلیل قرار گرفته است. پس از رسیدن به کفایت نظری، محقق با گردآوری مضامین سازمان دهنده در جریان تحقیق و فراوانی مضامین پایه مرتبط با هر کدام از این مضامین سازمان دهنده، اقدام به حذف مضامین نزدیک به هم یا کم اهمیت تر (از منظر کم بودن میزان فراوانی) نموده تا شبکه مضامین فراگیر تحقیق حاصل شود که در جدول شماره ۱ ارائه شده است. علاوه بر این، پس از مرور جدول شماره ۱ مضامین سازمان دهنده‌ای که از منظر محقق به لحاظ محتوایی و درونمایه به هم شبیه هستند، در قالب یک مضمون فراگیر مطرح شده است تا جدول شبکه مضامین فراگیر تحقیق ترسیم گردد که توسط جدول شماره ۲ ارائه شده است:

جدول شماره ۱ شبکه مضامین سازمان دهنده ظهور یافته در جریان پژوهش و فراوانی مضامین پایه مرتبط

ردیف	عنوان مضمون سازمان دهنده	فراوانی مضامین پایه مرتبط
۱	نوع پوشش	۲
۲	دین‌باوری	۲
۳	ارتباطات اخلاقی اسلامی	۴
۴	خویشن‌داری	۱
۵	کمک به دیگران	۲
۶	توجه به ارزشهای اقتصادی همراه با گذشت و کمک به دیگران	۵
۷	بخشش	۲
۸	صداقت	۲
۹	تعاون	۱
۱۰	آثار اعمال	۳
۱۱	توسل به ائمه	۲

¹ Stemler

² Chi-Square

³ Demler et al.

ردیف	عنوان مضمون سازمان دهنده	فراوانی مضامین پایه مرتبط
۱۲	توکل به خدا	۳
۱۳	امید	۱
۱۴	بیگانه و متضاد بودن سبک زندگی معرفی شده در سریالهای تلویزیونی	۲
۱۵	خانواده	۲
۱۶	صله رحم	۲
۱۷	تکریم ایتم	۱
۱۸	نگاه سطحی به مقوله سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان	۷
۱۹	تقواگرایی	۱
۲۰	اعتدال و میانه روی	۱
۲۱	پایبندی به ارزشهای اخلاقی	۲
۲۲	زمینه سازی آسیب به اعتماد و برخی سوء برداشتها با بهره گیری از برخی سلبیتهای ها که پارادوکس رفتاری آنها در آنتن رسانه ملی با عملکرد اجتماعی محسوس است.	۲
۲۳	یکسویه و کلیشه ای بودن الگوهای سبک زندگی در سریالهای خانوادگی تلویزیون	۷
۲۴	استفاده از دیدگاههای نظری جامعه شناسان، دین شناسان و محققان حوزه	۲۱
۲۵	وجود فاصله با نیاز مخاطبین به دلیل عدم برخورداری از پشتوانه پژوهشی	۷
۲۶	تحول آفرین بودن در صورت وجود یک تعامل اثربخش بین مدیران و برنامه سازان	۷
۲۷	لزوم تاثیر پذیری از نیاز مخاطبین و اتکا به ارزشهای دینی و ملی در اداره رسانه و تولید آثار	۲
۲۸	تلفیق جذابیت های هنری و تحت تاثیر قرار دادن اندیشه ها و محتوای آثار	۱
۲۹	پرهیز از تحریف و کجروی در بیان مطالب و محتوای سریالها	۳
۳۰	توجه صرف به جنبه سرگرمی و عدم توجه به مولفه ها و شاخص های سبک زندگی	۳
۳۱	نیاز به بررسی علمی به منظور اندازه گیری میزان انعکاس سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان	۳
۳۲	نیاز به تعادل در توجه به سبک زندگی دینی و ایرانی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان	۸
۳۳	توجه کمتر به سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان در طی سالیان اخیر	۴
۳۴	عملکرد قوی در کارگردانی	۱
۳۵	شخصیت پردازی مناسب	۱
۳۶	برانگیختن حس همذات پنداری	۱
۳۷	پرداختن به مشکلات عینی و ملموس مردم و جامعه	۲
۳۸	ارائه نگاهی متفاوت به مبانی دینی و رسالت نظام اسلامی	۲
۳۹	بیان راهکارها و آموزه های دینی در مواجهه با معضلات اجتماعی	۲
۴۰	صحنه پردازی های مناسب با معماری ایرانی اسلامی	۱
۴۱	فیلمنامه نویسی قوی و اثرگذار	۲
۴۲	تناسب محتوای فیلم با ماه مبارک رمضان	۱
۴۳	توجه به زبان و ادبیات فارسی در سریالها	۱

جدول شماره ۲ جدول شبکه مضامین فراگیر پژوهش

ردیف	عنوان مضمون فراگیر	شماره عناوین سازمان دهنده زیر مجموعه
۱	نوع پوشش، دین‌باوری، ارتباطات اخلاقی اسلامی، خویشتن‌داری، کمک به دیگران، توجه به ارزشهای اقتصادی همراه با گذشت و کمک به دیگران، بخشش، صداقت، تعاون، آثار اعمال، توسل به ائمه، توکل به خدا، امید، خانواده، صلح، رحمت، تکریم ایتم، تقواگرایی، اعتدال و میانه‌روی، پایبندی به ارزش‌های اخلاقی	۱۷-۱۵ و ۱۳-۱
۲	بیگانه و متضاد بودن سبک زندگی معرفی شده در سریالهای تلویزیونی، نگاه سطحی به مقوله سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان، زمینه‌سازی آسیب به اعتماد و برخی سوء برداشتها با بهره‌گیری از برخی سلبریتی‌ها که پارادوکس رفتاری آنها در آنتن رسانه ملی با عملکرد اجتماعی محسوس است، یکسویه و کلیشه‌ای بودن الگوهای سبک زندگی در سریالهای خانوادگی تلویزیون، توجه صرف به جنبه سرگرمی و عدم توجه به مولفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی	۳۰، ۲۳، ۲۲، ۱۸، ۱۴
۳	استفاده از دیدگاه‌های نظری جامعه‌شناسان، دین‌شناسان و محققان حوزه، وجود فاصله با نیاز مخاطبین به دلیل عدم برخورداری از پشتوانه پژوهشی، نیاز به بررسی علمی به منظور اندازه‌گیری میزان انعکاس سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان،	۳۱، ۲۵، ۲۴
۴	تحول‌آفرین بودن در صورت وجود یک تعامل اثربخش بین مدیران و برنامه‌سازان، لزوم تأثیرپذیری از نیاز مخاطبین و اتکا به ارزش‌های دینی و ملی در اداره رسانه و تولید آثار، تلفیق جذابیت‌های هنری و تحت‌تأثیر قرار دادن اندیشه‌ها و محتوای آثار، پرهیز از تحریف و کجروی در بیان مطالب و محتوای سریالها، نیاز به تعادل در توجه به سبک زندگی دینی و ایرانی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان، توجه کمتر به سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان در طی سالیان اخیر، عملکرد قوی در کارگردانی، شخصیت‌پردازی مناسب، برانگیختن حس هم‌ذات‌پنداری، پرداختن به مشکلات عینی و ملموس مردم و جامعه، ارائه نگاهی متفاوت به مبانی دینی و رسالت نظام اسلامی، بیان راهکارها و آموزه‌های دینی در مواجهه با معضلات اجتماعی، صحنه‌پردازی‌های مناسب با معماری ایرانی اسلامی، فیلمنامه‌نویسی قوی و اثرگذار و تناسب محتوای فیلم با ماه مبارک رمضان، توجه به زبان و ادبیات فارسی	۳۲-۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶ ۳۳، ۴۲

سوال اول: چه مولفه‌هایی از سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد؟

سوال اول در خصوص مولفه‌هایی از سبک زندگی دینی است که در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که از دیدگاه مصاحبه‌شوندگان، نوع پوشش، دین‌باوری، ارتباطات اخلاقی اسلامی، خویشن‌داری، کمک به دیگران، توجه به ارزشهای اقتصادی همراه با گذشت و کمک به دیگران، بخشش، صداقت، تعاون، آثار اعمال، توسل به ائمه، توکل به خدا، امید، خانواده، صلح، رحم، تکریم ایتام، تقواگرایی، اعتدال و میانه‌روی، پایبندی به ارزش‌های اخلاقی مولفه‌هایی از سبک زندگی دینی هستند که در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی بیشتر مورد توجه قرار می‌گیرند.

سوال دوم: الگوهای برنامه‌سازی تلویزیون تا چه اندازه از سبک زندگی دینی پیروی می‌نمایند؟

سوال دوم در مورد میزان پیروی کردن الگوهای برنامه‌سازی تلویزیون از سبک زندگی دینی بوده است. نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر بیانگر آن است به دلایلی همچون بیگانه و متضاد بودن سبک زندگی معرفی شده در سریالهای تلویزیونی، نگاه سطحی به مقوله سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان، زمینه‌سازی آسیب به اعتماد و برخی سوء برداشتها با بهره‌گیری از برخی سلبی‌هایی که پارادوکس رفتاری آنها در آنتن رسانه ملی با عملکرد اجتماعی محسوس است، یکسویه و کلیشه‌ای بودن الگوهای سبک زندگی در سریالهای خانوادگی تلویزیون و توجه صرف به جنبه سرگرمی و عدم توجه به مولفه‌ها و شاخص‌های سبک زندگی الگوهای برنامه‌سازی تلویزیون چندان از سبک زندگی دینی پیروی نمی‌کنند و غالباً سبک زندگی غربی در سریالهای تلویزیونی متبلور است.

سوال سوم: پژوهش و پشتوانه تحقیقاتی چه نقشی در انعکاس سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی ایفا می‌نمایند؟

سوال سوم در خصوص نقش و کارکرد پژوهش و پشتوانه تحقیقاتی در انعکاس سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی بوده است. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که استفاده از دیدگاه‌های نظری جامعه‌شناسان، دین‌شناسان و محققان حوزه، کم کردن فاصله با نیاز مخاطبین با اتکا پشتوانه پژوهشی، بررسی علمی به منظور اندازه‌گیری میزان انعکاس سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان می‌تواند زمینه‌های افزایش جذابیت و کیفیت سریالهای خانوادگی ماه رمضان سیمای جمهوری اسلامی را فراهم نماید.

سوال چهارم: تعامل و گفتگوی بین مدیران و برنامه‌سازان در خصوص نحوه انعکاس مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان چگونه می‌تواند بر جذابیت و کیفیت این سریالها اثرگذار باشد؟

سوال چهارم در زمینه نقش تعامل و گفتگوی بین مدیران و برنامه‌سازان در خصوص نحوه انعکاس مولفه‌های سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان در جذابیت و کیفیت این سریالها بوده است. نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر بیانگر آن است که شناسایی نیاز مخاطبین و اتکا به ارزش‌های دینی و ملی در اداره رسانه و تولید آثار، تلفیق جذابیت‌های هنری و تحت‌تاثیر قرار دادن اندیشه‌ها و محتوای آثار، پرهیز از تحریف و کجروی در بیان مطالب و محتوای سریالها و دستیابی به تعادل در توجه به سبک زندگی دینی و ایرانی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان، عملکرد قوی در کارگردانی، شخصیت‌پردازی مناسب، برانگیختن حس هم ذات‌پنداری، پرداختن به مشکلات عینی و ملموس مردم و جامعه، ارائه نگاهی متفاوت به مبانی دینی و رسالت نظام اسلامی، بیان راهکارها و آموزه‌های دینی در مواجهه با معضلات اجتماعی، صحنه‌پردازی‌های مناسب با معماری

ایرانی اسلامی، فیلمنامه نویسی قوی و اثرگذار، تناسب محتوای فیلم با ماه مبارک رمضان و توجه به زبان و ادبیات فارسی از جمله مولفه‌هایی هستند که در صورت تعامل سازنده بین مدیران و برنامه‌سازان حاصل خواهند شد که می‌توانند بر جذابیت و کیفیت سریالها اثرگذار باشند.

3-5. یافته‌های کمی پژوهش

بررسی سوالات

سوال اول: کدام یک از مولفه‌های تعامل انسان با خود در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره‌های دو برابر ۵۱.۲۲۶ با سطح معناداری ۰.۰۰۰ است که نشان دهنده آن است که برخی از مولفه‌های تعامل انسان با خود در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. همچنین با توجه به مقادیر فراوانی و درصد فراوانی، در می‌یابیم که لباس و پوشش، خوردن و آشامیدن، مسکن و امکانات زندگی و خواب و بیداری به ترتیب با ۱۵.۷ درصد، ۱۳.۷ درصد، ۱۱.۷ درصد و ۱۱.۷ درصد بالاترین میزان را در بین مولفه‌های تعامل انسان با خود دارا می‌باشند.

جدول شماره ۳ آزمون خی دو جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با خود در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

مقدار آماره	سطح معناداری
۵۱.۲۲۶	۰.۰۰۰

جدول شماره ۴ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با خود در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
اهمیت تفکر و تدبیر	۱۹	۲۰.۷	-۱.۷
یادگیری و دانش‌اندوزی	۱۵	۲۰.۷	-۵.۷
کار و تلاش	۱۷	۲۰.۷	-۳.۷
حفظ تن و حرمت اضرار به نفس	۱۲	۲۰.۷	-۸.۷
نظافت و بهداشت	۱۰	۲۰.۷	-۱۰.۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
خوردن و آشامیدن	۳۴	۲۰.۷	۱۳.۳
لباس و پوشش	۳۹	۲۰.۷	۱۸.۳
زینت و آراستگی	۲۱	۲۰.۷	.۳
مسکن و امکانات زندگی	۲۹	۲۰.۷	۸.۳
مسافرت	۱۱	۲۰.۷	-۹.۷
خواب و بیداری	۲۹	۲۰.۷	۸.۳
تفریحات سالم و ورزش	۱۲	۲۰.۷	-۸.۷
کل	۲۴۸		

سوال دوم: کدام یک از مولفه‌های تعامل انسان با هم‌نوعان در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره‌های دو برابر ۳۰۴.۶۱۷ با سطح معناداری ۰.۰۰۰ است که نشان دهنده آن است که برخی از مولفه‌های تعامل انسان با هم‌نوعان در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. همچنین با توجه به مقادیر فراوانی و درصد فراوانی، در می‌یابیم که خویشاوندان، مسلمانان و مستضعفان به ترتیب با ۴۳.۵ درصد، ۲۲.۲ درصد و ۱۹.۴ درصد بالاترین میزان پوشش را در سریالها به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۵ نتایج آزمون‌های دو جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با هم‌نوعان در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

سطح معناداری	مقدار آماره
۰.۰۰۰	۳۰۴.۶۱۷

جدول شماره ۶ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با هم‌نوعان در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
خویشاوندان	۱۸۴	۷۰.۵	۱۱۳.۵

۲۳.۵	۷۰.۵	۹۴	مسلمانان
-۵۲.۵	۷۰.۵	۱۸	بیگانگان
۱۱.۵	۷۰.۵	۸۲	مستضعفان
-۶۴.۵	۷۰.۵	۶	دشمنان
-۳۱.۵	۷۰.۵	۳۹	شهروندان
		۴۲۳	کل

سوال سوم: کدام یک از مولفه‌های تعامل انسان با جامعه و نظام اسلامی در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره‌های دو برابر ۴۸.۴۲۹ با سطح معناداری ۰.۰۰۰ است که بیانگر آن است که برخی از مولفه‌های تعامل انسان با جامعه و نظام اسلامی در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. همچنین با توجه به مقادیر فراوانی و درصد فراوانی، در می‌یابیم که مولفه‌های نظام اجتماعی و نظام سیاسی به ترتیب با ۳۴.۶ و ۳۲.۲ درصد مربوط به بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

جدول شماره ۷ نتایج آزمون‌های دو جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با جامعه و نظام اسلامی در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

سطح معناداری	مقدار آماره
۰.۰۰۰	۴۸.۴۲۹

جدول شماره ۸ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با جامعه و نظام اسلامی در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
نظام سیاسی	۹۳	۷۰	۲۳
نظام اجتماعی	۹۷	۷۰	۲۷
شهرداری و شهرداری	۲۴	۷۰	-۴۶
امور اقتصادی	۶۶	۷۰	-۴
کل	۲۸۰		

سوال چهارم: کدام یک از مولفه‌های تعامل انسان با حیوانات در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره‌های دو برابر ۱۰۰۰ با سطح معناداری ۰.۶۰۷ است که نشان دهنده آن است که تفاوت معناداری بین مولفه‌های تعامل انسان با حیوانات در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ وجود ندارد. در مجموع با توجه به مقادیر فراوانی مربوط به مولفه تعامل انسان با حیوانات، درمی‌یابیم که در سریالهای ماه رمضان چندان به موضوع تعامل انسان با حیوانات توجه نشده است.

جدول شماره ۹ نتایج آزمون‌های دو جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با حیوانات در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

سطح معناداری	مقدار آماره
۰.۶۰۷	۱۰۰۰

جدول شماره ۱۰ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با حیوانات در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
نگهداری از حیوان	۲	۲.۰	۰.۰
بهره‌گیری از حیوان	۳	۲.۰	۱.۰
حقوق حیوان	۱	۲.۰	-۱.۰
کل	۶		

سوال پنجم: کدام یک از مولفه‌های تعامل انسان با محیط زیست در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره‌های دو برابر ۶۱.۸۸۲ با سطح معناداری ۰.۰۰۰ است که نشان دهنده آن است که برخی از مولفه‌های تعامل انسان با محیط زیست در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند. همچنین با توجه به مقادیر فراوانی و درصد فراوانی، درمی‌یابیم که از مجموع شاخص‌های مولفه تعامل انسان با محیط زیست، شاخص‌های محیط زیست، فضای سبز و مراتع، باد و باران به ترتیب با ۳۶.۸ درصد، ۲۵.۰ درصد و ۱۶.۲ درصد بالاترین درصد فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۱۱ نتایج آزمون خبی دو جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با محیط زیست در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

مقدار آماره	سطح معناداری
۶۱.۸۸۲	۰.۰۰۰

جدول شماره ۱۲ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به مولفه‌های تعامل انسان با محیط زیست در سبک زندگی دینی در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی مورد مشاهده	فراوانی مورد انتظار	باقیمانده
محیط زیست	۲۵	۸.۵	۱۶.۵
آب و هوا و خاک حاصلخیز	۱	۸.۵	-۷.۵
درختکاری و جنگل‌ها	۷	۸.۵	-۱.۵
فضای سبز و مراتع	۱۷	۸.۵	۸.۵
باد و باران	۱۱	۸.۵	۲.۵
نهرها و دریاها	۱	۸.۵	-۷.۵
راهها و جاده‌ها	۰	۸.۵	-۵.۵
مواد سوختی	۳	۸.۵	-۵.۵
گردشگری و دیدار شگفتی‌های تاریخی و طبیعی	۳	۸.۵	۱۶.۵
کل	۶۸		

سوال ششم: کدام یک از آئین‌ها، سنت‌ها، ماه‌های قمری و... در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند؟

با توجه به نتایج بدست آمده، میزان آماره خبی دو برابر ۲۰.۴۸۰ با سطح معناداری ۰.۰۰۰ است که نشان دهنده آن است که برخی آئین‌ها، سنت‌ها، ماه‌های قمری و... در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷ بیشتر پوشش داده شده‌اند. همچنین با توجه به مقادیر فراوانی و درصد فراوانی، در می‌یابیم که سنت‌ها و آئین‌ها با ۷۰.۱ درصد بیشتر مورد توجه قرار گرفته‌اند.

جدول شماره ۱۳ نتایج آزمون خبی دو جهت بررسی میزان توجه به آئین‌ها، سنت‌ها، ماه‌های قمری و... در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

مقدار آماره	سطح معناداری
۲۰.۴۸۰	۰.۰۰۰

جدول شماره ۱۴ جدول توصیفی مقایسه فراوانی و درصد فراوانی جهت بررسی میزان توجه به آئین ها، سنت ها، ماه های قمری و... در سریالهای ماه رمضان سال ۹۷

شاخص	فراوانی	درصد مورد انتظار	باقیمانده
روزهای ماه قمری	۳۸	۶۳.۵	-۲۵.۵
سنت ها و آئین ها	۸۹	۶۳.۵	۲۵.۵
کل	۱۲۷		

۶. بحث و نتیجه گیری

سبک زندگی دینی، مجموعه ای از ارزش ها، نگرش ها و رفتارهای افراد است. این معنا در کتاب مفاتیح الحیات آیت الله جوادی این گونه آمده است که جهان دانی، جهان آرای، همان نگرش های انسان مؤمن به جهان هستی است. نگرش حق مدارانه در حیات دینی، همراه ارزش های عدل محورانه است. مفهوم عدل به معنای آن است که انسان هر چیزی را در جای خود قرار دهد؛ اما حقیقت عدل در نهایت خفا و پوشیدگی است؛ زیرا کسی می تواند هر چیزی را در جای خود قرار دهد که جای اشیای جهان و منزلت اشخاص و جایگاه نژاد، اقوام، قبایل، زنان، کودکان، مردان و... را کاملاً بداند. کسی از چنین اطلاع کامل و جامعی برخوردار است که آنها را آفریده باشد و او فقط خدای یکتا و یگانه است و کسی از آگاهی خدا باخبر است که از قداست نبوت، روحانیت رسالت و شرافت وحی نبوی و ولوی بهره برده باشد و کسی از رهنمود و حیانی انسان کامل معصوم یعنی پیامبر و امام معصوم علیهم السلام آگاه است که عقل برهانی را به وسیله آثار آن ذوات قدسی شکوفا کرده باشد: «لِیُثِرُوا لَهُمُ دَفَائِنُ الْعُقُولِ» و نقل معتبر را از آنان فراگرفته باشد و فن شریف مدیریت را که هنر مخصوص خداداد است در صحابت این دو بال توانمند معرفتی قرار دهد تا از هم آوایی آنها عناصر اصلی مثلث جهان دانی، جهان داری و جهان آرای سامان یابند. نتیجه آنکه با توجه به رویکردهای هستی شناختی ارائه شده در دین و نیز بایدها و نبایدهای منبعث از سیره پیامبر و اهل بیت، می توان چنین نتیجه گرفت که اساسا الگویی با انسجام درونی و بیرونی، قابل احصاء از حریم دین (اسلام) با عنوان سبک زندگی دینی (اسلام) ممکن خواهد بود.

هدف این پژوهش، مطالعه نحوه بازتاب سبک زندگی دینی در سریالهای خانوادگی ماه رمضان بوده است. در این راستا سه سریال پربیننده سر دلبران، بچه مهندس و رهایم کن که در ماه مبارک رمضان از سیمای جمهوری اسلامی پخش شده اند مورد بررسی قرار گرفتند. بر اساس ارزیابی انجام شده، سریال بچه مهندس از بالاترین میزان توجه به مولفه های سبک زندگی برخوردار بوده و سریالهای سر دلبران و رهایم نکن در رتبه های بعدی قرار داشته اند.

از مهمترین یافته های تحقیق حاضر می توان به توجه سریالهای ماه مبارک رمضان به پوشش و لباس اشاره نمود. در این راستا می توان گفت که لباس که از ضروریات زندگی است و اسلام به این امر مهم اهمیت زیادی داده است و برای رنگ، نوع جنس و حتی شکل آن توصیه های زیبایی دارد. در خصوص آرایش ناخن و مو، روغن مالیدن، استعمال عطر و خضاب کردن برای زنان و مردان مسلمان نکات قابل تاملی را بیان نموده است. اما نتیجه ای که از همه ی این فرامین در مورد پوشش ظاهری و مدل

آرایش به دست می آید این است که: پوشش یکی از شئون انسانی است و این شأن انسان به خصوصیات متفاوت فردی، اجتماعی و مربوط می شود و می توان گفت که لباس پرچم وجود آدمی است که از اعتقادات و فرهنگ و آداب و رسوم وی سخن می گوید و اسلام نمی خواهد مسلمانان خود را به شکل کفار بیارایند و از سویی در نظر دارد، پوشش و آرایش امت مسلمان متمایز از دشمنان خدا و رسولش باشد.

علاوه براین، نتایج بدست آمده از این مطالعه نشان می دهد که در سریالهای تلویزیونی ماه رمضان به ارتباط با خویشاوندان توجه شده است. این نتیجه را می توان از منظر تاکید اسلام بر صله رحم مورد تحلیل قرار داد. در این راستا می توان گفت که اسلام نسبت به صله رحم، کمک، حمایت و محبت نسبت به خویشاوندان اهمیت فوق العاده ای قائل شده است و قطع رحم و بریدن رابطه از خویشان و بستگان را شدیداً نهی کرده است. در خصوص چرایی اهمیت صله رحم در اسلام می توان گفت که اسلام نسبت به نگهداری و حفظ پیوند خویشاوندی این همه پافشاری کرده، این است که همیشه برای اصلاح، تقویت، پیشرفت، تکامل و عظمت بخشیدن به یک اجتماع بزرگ، چه از نظر اقتصادی یا نظامی، و چه از نظر جنبه های معنوی و اخلاقی، باید از واحدهای کوچک آن شروع کرد، با پیشرفت و تقویت تمام واحدهای کوچک، اجتماع عظیم، خود به خود اصلاح خواهد شد.

همچنین، یافته های تحقیق مبین آن است که هر چند در مجموع، در سریالهای تلویزیونی ماه رمضان بر مولفه های تعامل انسان با محیط زیست چندان تاکید نشده است با ایتحال در سریالهای مذکور تا حدودی به فضای سبز و مراتع توجه شده است. در تحلیل نتیجه بدست آمده می توان گفت که محیط زیست طبیعی تأثیر شگرفی بر روح و روان آدمی دارد. محیط پاک و آراسته و خرم، زندگی را شاداب و معطر می سازد. شنیدن آواز روح بخش پرندگان، ترنم لطیف جویباران، آهنگ دلربای چشمه ساران، صفای سبز سبزه زاران، نسیم لطیف کوهستان، رقص دلنشین درختان و زیبایی شهر و دیار، همه و همه تأثیر اعجاب انگیزی بر زندگی و حیات انسان دارند. هر کسی از تماشای چنین منظره های زیبایی احساس آرامش و نشاط کرده و امنیت و آسایش را در حیات خویش لمس می کند. بر عکس، آسیب رساندن به محیط زیست و نابودی طبیعت باعث وارد آمدن صدمات و زیانهای جبران ناپذیری به بشریت می شود. قرآن کریم درباره اثر طبیعت می فرماید: «سرزمین پاکیزه، گیاهش به فرمان پروردگار می روید؛ اما سرزمینهای بد طینت او شوره زار، جز گیاه ناچیز و بی ارزش، از آن نمی روید.» (سوره اعراف، آیه ۵۸). از این آیه مبارک استفاده می شود همان طور که طبیعت و سرزمین پاک در رشد و پرورش بهینه گیاهان مؤثر است، در رشد و تکامل انسان نیز مؤثر می باشد، و همان گونه که از زمینهای شوره زار جز گیاهان بی ارزش نمی روید، محیط آلوده نیز تأثیر منفی و اثرات زیانباری بر تربیت انسان دارد.

در مجموع، بر اساس یافته های آماری حاصل از تجزیه و تحلیل کیفی و کمی می توان گفت که رسانه ها بر شیوه رفتاری، نحوه سلوک و سلیقه های عمومی در جامعه و هنجارهای مردم اثر می گذارند. مخاطبان، فعالانه محتوای رسانه ها را پردازش می کنند و این پردازش تحت تأثیر انگیزه های فرد است. علاوه بر این عواملی چون نگرش ها، هنجارها و روابط خانوادگی و اجتماعی فرد ممکن است بر چگونگی پردازش محتوای رسانه ها اثر بگذارد. به این ترتیب می بینیم که رسانه ها تا حدود زیادی در شکل گیری نظام فکری و نظری افراد مؤثر است و در نهایت این نظام فکری است که پایه های سبک زندگی را مشخص می کند. از سوی دیگر، رسانه ها و به ویژه رسانه های تصویری به طور مداوم در حال آموزش سبک زندگی هستند؛ این که مردم چگونه اوقات فراغت شان را سپری کنند، چیدمان منزل شان چگونه باشد، قرارهای گفت و گو را در کجا برگزار کنند و یا سفر را کجا و با چه کسانی بروند. نوع روابط، نوع پوشش، دیالوگ میان افراد، چیدمان منزل، آرایش ظاهری افراد، توجه به خط قرمزها بدون بررسی کارشناسانه پیرامون محتوای آن ها و اثرات زیان بار آن بر مخاطبین، زندگی در خانه های تجملی، تفریحات و سرگرمی های آن چنانی، رستوران های مجلل و بسیاری موارد دیگر که به مردم نوع زندگی خاص با سبک و شیوه ای متفاوت از فرهنگ ملی ما را القا می کند. بنابراین، سریالها می توانند واقعیت های خاصی تولید کنند که با حقیقت، هیچ نسبتی نداشته باشد و یا واقعیتی را بسازند که برخاسته از حقیقت و نظام معنایی مطابق با حقیقت دینی و آسمانی است. سریالهای ماه رمضان رسانه ملی این قابلیت را دارا هستند که نگرش های حق محورانه و ارزش های عدالت طلبانه را با بهره گیری از سیره ائمه و اولیای دین به

گونه‌ای شایسته بازتاب دهند. تلاش برای ساخت سریالهایی بر این اساس حتی ممکن است به پدید آمدن «سبک دینی» در عرصه رسانه نیز بینجامد. به بیانی دیگر، سبک زندگی دینی از رفتارهای دینی و ایمانی در همه حوزه‌های ارتباطی انسان با خدا، خود، هم نوعان و طبیعت بر می‌خیزد که می‌توان آن‌ها را در اثری رسانه‌ای با مشخصات رسانه دینی به تصویر کشید.

۷. منابع

1-7. منابع و ماخذ فارسی

۱. ابادری، یوسف و چاوشیان، حسن، (۱۳۸۱)، از طبقه اجتماعی تا سبک زندگی، رویکردهای نوین در تحلیل جامعه شناختی هویت اجتماعی، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۰، پاییز و زمستان ۱۳۸۱، ۲۷-۳
۲. افشانی، سیدعلیرضا و رسولی نژاد، سیدپویا و کاویانی، محمد و سمیعی، حمیدرضا، (۱۳۹۳)، بررسی رابطه سبک زندگی اسلامی با سلامت اجتماعی مردم شهر یزد، دوفصلنامه مطالعات اسلام و روانشناسی، دوره: ۸، شماره ۱۴.
۳. اکبری، کمال و لطفی خاچکی، بهنام، (۱۳۹۷)، تحلیل نشانه شناختی آگهی‌های بازرگانی تلویزیون جمهوری اسلامی ایران از منظر سبک زندگی، فصلنامه رادیو تلویزیون ۱۲ (۲۷).
۴. ترابی، فرشته، (۱۳۹۹)، سبک زندگی اسلامی و رضایت از زندگی در زنان شاغل و خانه‌دار، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم انسانی، دانشگاه الزهرا (س)، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی.
۵. جوادی آملی، عبد الله، (۱۳۹۱). مفاتیح الحیاة، نشر اسراء.
۶. حسن‌زاده، نیلوفر، (۱۳۹۹)، امیدبخش‌ترین آیات قرآن و نقش و تأثیر آن در سبک زندگی اسلامی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی مراغه.
۷. حسینیان، غزاله و بنی هاشمی، سید محسن و سبحانی، عبدالرضا، (۱۴۰۰)، تقابل فرهنگی و دینی محتوای برنامه‌های غذایی ماهواره‌ای با اصول سبک زندگی تغذیه‌ای ایرانی-اسلامی، دو فصلنامه دین و ارتباطات، دوره: ۲۸، شماره ۵۹.

۸. رضوی زاده، نورالدین، (۱۳۸۵)، بررسی تاثیر رسانه ها بر تمایل به تغییر سبک زندگی روستایی، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۳۱.
۹. ساروخانی، باقر، (۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی ارتباطات: اصول و مبانی (چاپ هفدهم)، تهران: نشر اطلاعات.
۱۰. شریفی، احمدحسین (۱۳۹۲)، همیشه بهار: اخلاق و سبک زندگی اسلامی، قم: نشر معارف.
۱۱. شعبانی، محمدجواد؛ مهربان صادق نیا و سیدمرتضی میرتبار، (۱۳۹۸)، تبیین مولفه امید در سبک زندگی دینی و نقش رسانه دیداری تلویزیون در گسترش امیدآفرینی دینی، پژوهش‌نامه سبک زندگی ۵ (۱).
۱۲. طباحی ممقانی، جواد، (۱۳۹۶)، رسانه، سبک زندگی و ترجیحات سیاسی شهروندان در تهران، کنفرانس سالانه پژوهش در علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، تهران.
۱۳. طغیانی، مجتبی؛ کجاف، محمدباقر، و بهرام پور، مهدی. (۱۳۹۲). رابطه سبک زندگی اسلامی با نگرش‌های ناکارآمد در دانشجویان. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، دوره ۱۴، شماره ۴ (پیاپی ۵۴)، ۴۴-۳۶.
۱۴. عبیدی، فاطمه. (۱۳۹۱)، بررسی تاثیر استفاده از رسانه‌های جمعی بر سبک زندگی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
۱۵. عرب‌کنگان، الهه، (۱۳۹۹)، تاثیر سبک زندگی قرآنی در تمدن‌سازی نوین اسلامی از منظر آیات و روایات، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشکده علوم قرآنی زاهدان.
۱۶. فتحی، حبیب‌الله و جعفری، علی، (۱۳۹۶)، رابطه مصرف رسانه‌ای با تغییر سبک زندگی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی)، مقاله ۷، دوره ۳، شماره ۹، ۲۵۵-۲۲۱.
۱۷. کرایب، یان، (۱۳۹۵)، نظریه اجتماعی کلاسیک: مقدمه‌ای بر اندیشه مارکس، وبر، دورکیم، زیمل، ترجمه شهناز مسمی‌پرست، تهران: نشر آگه.
۱۸. گلی، عطیه، (۱۳۹۶)، بررسی مقایسه‌ای میزان تاثیر رادیو و تلویزیون بر سبک زندگی دینی در شهرهای مشهد و نیشابور، چهارمین همایش بین‌المللی مدیریت رسانه، تهران.
۱۹. گیدنز، آنتونی، (۱۳۹۳)، تجدد و تشخص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی، چاپ نهم.
۲۰. مهرانیان، سمیه و جدیدیان، احمدعلی و ذوقی پایدار، محمدرضا، (۱۳۹۶)، میزان مصرف رسانه (تعاملی و غیرتعاملی) و رابطه‌ی آن با سبک زندگی، سازگاری اجتماعی و هویت اجتماعی کارکنان ادارات دولتی شهر همدان، کنفرانس ملی رویکردهای نوین علوم انسانی در قرن ۲۱، رشت.

Demler, O. V., Paynter, N. P., & Cook, N. R. (2015). Tests of calibration and goodness-of-fit in the survival setting. *Statistics in medicine*, 34(10), 1659-1680.

Stemler, S. E. (2015). Content analysis. *Emerging trends in the social and behavioral sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource*, 1-14.

Explaining the Components of Religious lifestyle in Family Serials of Ramadan 1397 of the Islamic Republic of Iran TV (Channels 1, 2, 3)

Abstract

The purpose of this study is to explain the components of religious lifestyle in the family series of Ramadan 1397 of the Islamic Republic of Iran TV. The statistical population in the qualitative section includes experts in the field of lifestyle and media, including university professors, seminarians, managers and officials of the national media, and in the quantitative part, the statistical population includes all serials broadcast in the month of Ramadan in 1397 from channels one, It is two and three. Qualitative findings of the study indicate that the type of cover, religion, Islamic moral relations, self-control, helping others, paying attention to economic values with forgiveness and helping others, forgiveness, honesty, cooperation, the effects of actions, resorting to Imams, reliance on God, hope, family, mercy, respect for orphans, piety, moderation and adherence to moral values are components of the religious lifestyle that are more important in the family series of the Islamic Republic TV during Ramadan. They are located. Quantitative findings also showed that clothing and clothing, eating and drinking, housing and living facilities and sleep and wakefulness have the highest percentage among the components of human interaction with themselves in religious lifestyle.

www.religion.odsts.ir

سومین کنفرانس بین المللی

دین، معنویت و سبک
زندگی جهان اسلام

3rd International Conference on

**Religion, Spirituality and the
Lifestyle of the Islamic World**

Keywords: TV, national media, lifestyle, family series, Ramadan.